

SVENSK STANDARD

SS-ISO 11800

Fastställt/Approved: 1998-05-08

Publicerad/Published: 2008-01-07

Utgåva/Edition: 1

Språk/Language: svenska/Swedish

ICS: 01.140.40

Dokumentation – Förlagsbindning av böcker – Material och metoder

Information and documentation – Requirements for binding materials and methods used in the manufacture of books

This preview is downloaded from www.sis.se. Buy the entire standard via <https://www.sis.se/std-63428>

Hitta rätt produkt och ett leveranssätt som passar dig

Standarder

Genom att följa gällande standard både effektiviserar och säkrar du ditt arbete. Många standarder ingår dessutom ofta i paket.

Tjänster

Abonnemang är tjänsten där vi uppdaterar dig med aktuella standarder när förändringar sker på dem du valt att abonnera på. På så sätt är du säker på att du alltid arbetar efter rätt utgåva.

e-nav är vår online-tjänst som ger dig och dina kollegor tillgång till standarder ni valt att abonnera på dygnet runt. Med e-nav kan samma standard användas av flera personer samtidigt.

Leveranssätt

Du väljer hur du vill ha dina standarder levererade. Vi kan erbjuda dig dem på papper och som pdf.

Andra produkter

Vi har böcker som underlättar arbetet att följa en standard. Med våra böcker får du ökad förståelse för hur standarder ska följas och vilka fördelar den ger dig i ditt arbete. Vi tar fram många egna publikationer och fungerar även som återförsäljare. Det gör att du hos oss kan hitta över 500 unika titlar. Vi har även tekniska rapporter, specifikationer och "workshop agreement".

Matriser är en översikt på standarder och handböcker som bör läsas tillsammans. De finns på sis.se och ger dig en bra bild över hur olika produkter hör ihop.

Standardiseringsprojekt

Du kan påverka innehållet i framtida standarder genom att delta i någon av SIS ca 400 Tekniska Kommittéer.

Find the right product and the type of delivery that suits you

Standards

By complying with current standards, you can make your work more efficient and ensure reliability. Also, several of the standards are often supplied in packages.

Services

Subscription is the service that keeps you up to date with current standards when changes occur in the ones you have chosen to subscribe to. This ensures that you are always working with the right edition.

e-nav is our online service that gives you and your colleagues access to the standards you subscribe to 24 hours a day. With e-nav, the same standards can be used by several people at once.

Type of delivery

You choose how you want your standards delivered. We can supply them both on paper and as PDF files.

Other products

We have books that facilitate standards compliance. They make it easier to understand how compliance works and how this benefits you in your operation. We produce many publications of our own, and also act as retailers. This means that we have more than 500 unique titles for you to choose from. We also have technical reports, specifications and workshop agreements.

Matrices, listed at sis.se, provide an overview of which publications belong together.

Standardisation project

You can influence the content of future standards by taking part in one or other of SIS's 400 or so Technical Committees.

Den internationella standarden ISO 11800:1998 gäller som svensk standard. Standarden fastställdes 1998-05-08 som SS-ISO 11800 och har utgivits i engelsk språkversion. Detta dokument återger ISO 11800:1998 i svensk språkversion. De båda språkversionerna gäller parallellt.

The International Standard ISO 11800:1998 has the status of a Swedish Standard. The standard was 1998-05-08 approved and published as SS-ISO 11800 in English. This document contains a Swedish language version of ISO 11800:1998. The two versions are valid in parallel.

© Copyright/Upphovsrätten till denna produkt tillhör SIS, Swedish Standards Institute, Stockholm, Sverige. Användningen av denna produkt regleras av slutanvändarlicensen som återfinns i denna produkt, se standardens sista sidor.

© Copyright SIS, Swedish Standards Institute, Stockholm, Sweden. All rights reserved. The use of this product is governed by the end-user licence for this product. You will find the licence in the end of this document.

Upplysningar om sakinnehållet i standarden lämnas av SIS, Swedish Standards Institute, telefon 08-555 520 00.

Standarder kan beställas hos SIS Förlag AB som även lämnar allmänna upplysningar om svensk och utländsk standard.

Information about the content of the standard is available from the Swedish Standards Institute (SIS), tel +46 8 555 520 00.

Standards may be ordered from SIS Förlag AB, who can also provide general information about Swedish and foreign standards.

SIS Förlag AB, SE 118 80 Stockholm, Sweden. Tel: +46 8 555 523 10. Fax: +46 8 555 523 11.

E-mail: sis.sales@sis.se Internet: www.sis.se

SS-ISO 11800 (Sv)

Innehåll

	Sida
Förord	3
Orientering	4
1 Omfattning	5
2 Normativa hänvisningar	5
3 Definitioner	6
4 Principer	9
5 Krav på egenskaper	9
6 Redovisning av överensstämmelse	10
Bilaga A (normativ) Bindning av kategori A – häftad bindning med hårda pärmar	11
Bilaga B (normativ) Bindning av kategori B – häftad bindning med omslag	16
Bilaga C (informativ) Riktlinjer för produktion av limbundna böcker med hårda pärmar och omslag	21
Bilaga D (informativ) Rekommendationer angående tillämpningsområde	25

Förord

ISO (Internationella Standardiseringsorganisationen) är en världsomspännande sammanslutning av nationella standardiseringsorgan (ISO-medlemmar). Utarbetandet av internationella standarder sker normalt i ISOs tekniska kommittéer. Varje medlemsland som är intresserat av arbetet i en teknisk kommitté har rätt att bli medlem i den. Internationella organisationer, statliga såväl som icke-statliga, som samarbetar med ISO deltar också i arbetet. ISO har nära samarbete med International Electrotechnical Commission (IEC) i alla frågor rörande elektroteknisk standardisering.

Förslag till internationella standarder som godkänts av de tekniska kommittéerna sänds till medlemsländerna för röstning. För publicering av en internationell standard krävs att minst 75 % av de röstande medlemsländerna godkänner förslaget.

Den internationella standarden ISO 11800 har utarbetats av tekniska kommittén ISO/TC 46, *Information och dokumentation*, delkommitté SC 10, *Fysisk förvaring av dokument*.

Bilaga A och B utgör en integrerad del av den här internationella standarden. Bilaga C och D är bara medtagna i informationssyfte.

SS-ISO 11800 (Sv)

Orientering

Användbarheten och hållbarheten hos böcker som förvaras i bibliotek och arkiv är ett ämne som är av naturligt intresse för samhället. Privata köpare och läsare av böcker har ett liknande intresse av varaktig kvalitet hos de böcker de köper. Böcker bör, i princip, förbli i gott fysiskt skick så länge som deras innehåll är värt att bevara. De bör tillverkas för att uppfylla kraven vid den avsedda användningen.

Industrialiserade tillverkningsmetoder har tyvärr inte förbättrat kvaliteten på den genomsnittliga boken. En ökande andel av nyligen producerade böcker faller isär för tidigt. Provning i bibliotekslaboratorier och enkla observationer visar att några av de grundläggande problemen orsakas av material och metoder som används vid bindningen. Bibliotek och arkiv runt om i världen oroar sig för följderna. Det förutses att allt fler nyligen införskaffade böcker antingen faller isär innan de avlägsnas från samlingarna av textmässiga skäl, eller måste ersättas eller bindas om. Oavsett vilket är det troligt att bibliotek och arkiv-organisationer i hela världen står inför enorma kostnader i framtiden om kvaliteten på den genomsnittliga boken inte förbättras. Det kan för många offentliga, akademiska och specialinriktade bibliotek bli en anledning att vara mer selektiva vid bokförvärv och att köpa in färre nya titlar.

Denna internationella standard vänder sig till bokförlag, bokbinderier och tryckerier. Den vänder sig också till bibliotekarier och arkivarier som är ansvariga för inköp, med syfte att upplysa personal på bibliotek och arkiv om de goda fysiska egenskaper de bör förvänta sig hos böcker de införskaffar för offentlig användning. Syftet med denna internationella standard är att tillhandahålla ett verktyg för att specificera tillverkningsmetoder och bindningsmaterial att använda vid produktion och tillverkning av kvalitetsböcker.

En bokbindning av god kvalitet ska tåla normal användning under en nöjaktig tidsperiod utan markant skada på bindningens struktur. Egenskaperna hos en hållbar bok innefattar uttryckligen beständigheten hos alla ingående delar, inklusive papperet, stabil sammanfogning av bladen, företrädesvis genom häftning, för att forma bokblocket, stabil fästning av bokblocket vid det skyddande omslaget, och omslagets tålighet mot påverkan av nötning, nersmutsning och ljus. Begreppet tålighet innefattar egenskapen flexibilitet, dvs. bokens förmåga att öppna sig smidigt utan påfrestning vid normala läsförhållanden.

För kraftigt slitage, långsiktig förvaring och slutligen ombindning av bokblocket anses inte limbindning av den här internationella standarden vara lika lämpligt som häftning. Därför ingår limbindning inte som en del av den här internationella standarden. Ändå kan limbundna böcker tillverkas så att de uppfyller grundläggande krav som säker sammanfästning av arken till ett bokblock, stabil fästning av bokblocket till dess skyddande omslag och viss tålighet hos både papper och materialet i omslaget mot effekterna av slitage och åldrande. Riktlinjer för tillverkning av välgjorda limbundna böcker är därför medtagna som en bilaga till denna internationella standard. Kraven för limbindning innefattar minimikrav för acceptabel bokbindning under de förhållanden som anges i denna internationella standards omfattning, beskrivna i avsnitt C.1 i bilaga C, och ytterligare förklarade i bilaga D. Av praktiska skäl används samma numrering som i bilagorna A och B i denna internationella standard även i riktlinjerna för limbundna böcker i bilaga C.

Av betydelse både för häftade och limbundna böcker är de metoder och material som påverkar hur pass enkelt en volym kan bindas om eller repareras. Både med tanke på det och för att garantera att boken är lätt att öppna för läsning, så innehåller denna internationella standard även minimikrav för mått på innermarginalen som måste respekteras vid utskjutning av texten.

Dokumentation – Förlagsbindning av böcker – Material och metoder

1 Omfattning

Denna internationella standard specificerar metoder och material för tillverkning som ger hållbar bindning för böcker med hårda pärmar och omslag som tillverkas i kommersiella kvantiteter. Den berör inte bokbindning för hand, inslagning eller bindning av arkivmaterial. Inte heller berör den konstnärlig bokbindning vars primära syfte inte är att skydda ett bokblock (till exempel skulpterad konst utformad kring ett bokliknande material).

Denna internationella standard har två normativa bilagor och en bilaga med ett antal riktlinjer, som var och en specificerar kraven för sin respektive typ av bindning.

Bindning av kategori A (bilaga A) avser

- böcker för permanent bevarande,
- böcker tillverkade för intensiv användning under långa tidsperioder, t.ex. referensböcker,
- värdefulla volymer som kräver varaktigt skydd,
- objekt med ett varaktigt estetiskt värde.

Bindning av kategori B (bilaga B) avser

- böcker och tidskrifter med omslag för permanent bevarande,
- böcker och tidskrifter tillverkade för intensiv användning under långa tidsperioder,
- värdefulla volymer som kräver varaktigt skydd,
- objekt med ett estetiskt värde.

Riktlinjer som specificerar rekommenderade metoder och material för tillverkning av limbundna böcker med hårda pärmar och omslag finns i bilaga C. Bilaga D innehåller uppgifter om föreslagna tillämpningsområden för bindningar av kategori A och B samt för limbundna böcker.

2 Normativa hänvisningar

Följande dokument, som är normativa, innehåller bestämmelser som genom hänvisning i texten utgör bestämmelser i denna internationella standard. För daterade hänvisningar gäller inte senare publicerade tillägg, ändringar eller reviderade utgåvor. Parter som har träffat avtal baserat på denna internationella standard uppmanas emellertid att undersöka om det är möjligt att tillämpa senaste utgåvan av nedanstående dokument. För odaterade hänvisningar gäller senaste utgåvan. Medlemmar i ISO och IEC upprätthåller register över gällande internationell standard.

ISO 302:1981, *Pulps – Determination of Kappa number*

ISO 534:1988, *Paper and board – Determination of thickness and apparent bulk density or apparent sheet density*

ISO 536:1995, *Paper and board – Determination of grammage*

ISO 2758:1983, *Paper – Determination of bursting strength*

ISO 2835:1974, *Prints and printing inks – Assessment of light fastness*

SS-ISO 11800 (Sv)

ISO 4046:1978, *Paper, board, pulp and related terms – Vocabulary*

ISO 5081:1977, *Textiles – Woven fabrics – Determination of breaking strength and elongation (Strip method)*¹

ISO 5127-2:1983, *Documentation and information – Vocabulary – Part 2: Traditional documents*

ISO 5626:1993, *Paper – Determination of folding endurance*

ISO 6588:1981, *Paper, board and pulps – Determination of pH of aqueous extracts*

ISO 9665:1993, *Adhesives – Animal glues – Methods for sampling and testing*

ISO 9706:1994, *Information and documentation – Paper for documents – Requirements for permanence*

ANSI L29.1-1977 (R1984), *Fabrics for Book Covers*²

3 Definitioner

För användning i denna internationella standard gäller följande definitioner.

3.1 limbindning
typ av bindning, för hårda pärmar eller omslag, i vilken arksignaturen är frästa och de separata arken sammanlimmade med ett bindemedel

3.2 bindemedelssträng
bredden på det bindemedel som appliceras på ett material innan det fästs vid ett annat material

3.3 alkaliskt buffrat papper
papper med ett pH-värde på 7,0 eller högre och som innehåller tillräckligt mycket av ett ämne (t.ex. kalciumkarbonat) för att neutralisera syra som bildas vid nedbrytning av pappret, orsakad av angränsande material eller atmosfäriska föroreningar

3.4 animaliskt lim
naturligt lim framställt genom att glycerin tillsätts till hudlim av hög kvalitet

3.5 binda
att fästa samman ark och fästa dem vid skyddande omslag, som kan vara tillverkade av olika material, t.ex. papper, kartong, tyg

3.6 pärmpapp
papp, tillverkad av ett råmaterial av pappersmassa, med en gramvikt på 225 g/m² eller mer

3.7 sprängstyrka
största jämt fördelade tryck, anbringat med rätt vinkel mot dess yta, som ett provstycke tål innan det brister under de förhållanden som är definierade i standardprovningssmetoderna

---

¹ ASTM D 5035-90, *Standard Test Method for Breaking Force and Elongation of Textile Fabrics (Strip Force)* är tekniskt sett identisk med ISO 5081.

² Kan fås från ANSI på adressen: 11 West 42nd Street, 13th floor, New York, N.Y. 10036, USA.

3.8

inhängning

förfarandet att fästa ett bokblock i sitt omslag eller hårda pärm

3.9

tvärbinding

bildande av kemiska länkar mellan polymerers molekyllängder, som gör att föremålet blir sprött

3.10

försätts

vikt pappersark fäst vid bokblocket, den yttre delen av arket är vänt mot insidan av pärmappen, bindemedel anbringas på den yttre sidan av varje försätts när bokblocket hängs in

3.11

EVA-smältlim (etylvinylacetat-sampolymer)

termoplastiskt bindemedel tillverkat av etylvinylacetat-sampolymer, med snabbbindande egenskaper men låg motståndskraft mot miljöfaktorer och åldrande

3.12

vikstyrka

logaritm (med basen 10) för antalet dubbelvikningar som krävs för att orsaka bristning i en pappersremsa med 15 mm bredd vid provning med tillämpning av standardbelastningsförhållande

3.13

färdiggörning

moment vid bindning som görs efter häftningen och innan en bok hängs in, normalt innefattar det rundning, falsslagning och ryggefodring och kan också innefatta limning av försättsen

3.14

avlimning

att anbringa bindemedel på bokblockets rygg efter att det häftats

3.15

bok med hårda pärmar

bok inbunden i styvt material, vanligtvis pärmapp, tillverkad antingen av häftade ark eller som en limbinding av ark som limmats samman

3.16

smältlim

grupp av polymerbindemedel som ofta används av kommersiella förlag för inbinding av ej standardmässiga häftade eller limmade bokblock

ANM. Termen syftar ofta på EVA-smältlim, jmf. 3.11.

3.17

innermarginal

tomt utrymme mellan en sidas satsyta och arksignaturets infästningskant

3.18

insticksark

ark, ofta med bilder, tryckta separat från texten och häftade eller klistrade i bokblocket vid bindningen

3.19

fodring

material (tyg och papper) fäst vid ett bokblocks eller ett omslags rygg

SS-ISO 11800 (Sv)

3.20

maskinriktning

riktning i papper eller kartong som motsvarar rörelseriktningen för pappersbanan i en pappers- eller kartongmaskin

ANM. Maskinriktningen är ofta men inte nödvändigtvis den samma som "fibreriktningen", riktningen för flertalet fibrer i ett maskintillverkat ark av papper eller papp.

3.21

fräsning

process för att förbereda bokblocket för limbindning genom fräsning av infästningskanten

3.22

falspressning

att anbringa tryck på bokblocket efter att dess rygg häftats och avlimmats för att reducera den stigning som tråden orsakar

3.23

spårfräsning

fräsning av spår i bokblockets rygg före limningsprocessen vid limbindning, för att öka bindemedlets kontaktyta

3.24

formering

utskjutande del av pärmpapp utanför ett skuret bokblock

3.25

åldersbeständigt papper

papper som vid förvaring under lång tid i bibliotek, arkiv och andra skyddade miljöer genomgår små eller inga förändringar vad det gäller egenskaper som påverkar användningen

3.26

PUR-smältlim (polyuretan)

smältlim som används för bindning, tillverkat av polyuretan genom emulsionspolymerisation

ANM. PUR-smältlim skiljer sig från traditionella smältlim genom att det har bättre egenskaper för åldrande och tålighet mot miljöpåverkan, samtidigt som det har bättre fästförmåga, särskilt mot belagt material. Det skiljer sig från PVA genom att det binder snabbare.

3.27

PVA (emulsion av polyvinylacetat)

syntetisk vinylhartslim, emulsion av polyvinylacetat, tillverkat av sin monomer genom emulsionspolymerisation

ANM. PVA karaktäriseras av god fästförmåga och beständighet mot miljöpåverkan och åldrande, men det binder relativt långsamt. Det skiljer sig från smältlim, i synnerhet från PUR-smältlim, genom att det inte kräver lika dyra bindningsmaskiner.

3.28

rundning och falsslagning

formning av ett bokblock med en speciell maskin (eller för hand) efter skärningen och före fodringen

ANM. Rundning ger den karakteristiska konvexa ryggen och det konkava framsnittet på en bok med hårda pärmar. Falsslagning vinklar de häftade arkvecken på läggen utåt, och skapar en kant för pärmen att vridas mot när boken är bunden.

3.29

ark

tryckark som viks för att bilda ett lägg i en bok

ANM. Arksignaturen beskärs på de tre fria sidorna när bokblocket har häftats. Vid limbindning beskärs också den fjärde sidan (ryggen). Ett arksignatur rymmer normalt 8 eller 16 blad (16 eller 32 sidor), fast alla tal som är delbara med två är möjliga.

3.30

bok med omslag

bok inbunden i flexibelt material, oftast papper eller kartong, som kan tillverkas antingen av häftade ark eller som en limbindning av ark som limmats ihop

3.31

lösrygg

remsa av kartong som används för att styva upp ryggen på en bok

3.32

formeringar

omslagskanter som skjuter ut utanför bokblocket vid huvud, fot och framsnitt på en bok

3.33

ryggfodring

grovt tyg som limmas på ryggen av bokblocket, och som utgör den första fodringen för en inbunden bok

ANM. Ju tätare tygets väv är desto starkare blir inhängningen. Ryggfodring kallas ofta "gasväv" efter det vanligast använda väven.

3.34

dragstyrka

den största dragkraft som ett provstycke tål innan det brister under de förutsättningar som anges i standardprovningssmetoderna

De definitioner som används i den här internationella standarden stämmer överens med dem i ISO 4046, ISO 5127-2 och ISO 5626. De har kompletterats med speciella bokbindningstermer som används i ANSI/NISO Z39.66-1989: *Durable Hard-Cover Binding for Books*.

4 Principer

Som en följd av sin vida omfattning är kraven i den här internationella standarden så kortfattade och allmän- giltiga som möjligt. De föreskriver inte specifik bindningsutrustning eller utrustning av ett visst märke. Istället är de en beskrivning av några enkla, men avgörande, moment vid bindning av böcker som ska åtföljas noga om de färdiga böckerna ska förbli i gott skick och vara användbara i flera år, årtionden eller ännu längre.

Den här internationella standarden tar med avsikt hänsyn till vad som kan tillverkas effektivt till en rimlig kostnad i ett modernt boktryckeri. Av den anledningen begränsas standarden till sådana metoder, tekniker och typer av material som i hela världen är allmänt accepterade minimikrav.

I alla fall där så är möjligt anges kraven i exakta siffror som relaterar till provningsmetoder välkända bland tillverkare av böcker och på bokbinderier i hela världen. Alla hänvisningar till papp och papper är uttryckta i termer som används av producenter och leverantörer av sådana material. Alla behandlingar av överdragsmaterial är angivna i termer som är allmänt kända av tillverkare av sådana material.

5 Krav på egenskaper

Kraven på bindningsmaterial och tillverkningsmetoder för böcker med hårda pärmar och omslag tas upp i de två normativa bilagorna A och B. Dessutom anges ett antal riktlinjer i bilaga C, som innehåller rekommendationer för tillverkning av limbundna böcker med hårda pärmar och omslag. De tre bilagorna definierar tre olika kategorier med bindningsmaterial och tillverkningsmetoder.

För att underlätta jämförelse mellan krav/rekommendationer för olika bindningstyper, används samma avsnittsnumrering i alla tre bilagorna. På grund av det innehåller ett antal rubriker från bilagorna A och B inga specifika rekommendationer för bindning av kategori C.